

Skrót historii Powiatu Olkuskiego

Warto znać historię swojego powiatu, bo jest to jedna z podstaw naszej tożsamości, która kształtuje patriotyzm lokalny jako miłości ojczyzny.

Powiat olkuski został utworzony 19 kwietnia 1810 r. tj. po podpisaniu traktatu pokojowego między Francją a Austrią w Schönbrunn, na mocy którego m. in. Nowa Galicja (Zachodnia Galicja) została przekazana przez Austrię Księstwu Warszawskiemu.

Nowa Galicja została podzielona na departamenty i powiaty.

Powiat olkuski przydzielono departamentowi krakowskiemu.

W skład powiatu olkuskiego weszły m. in. **Będzin, Czeladź i Sławków**. Wolbrom i Żarnowiec znalazły się w obrębie powiatu Pileckiego.

Głową powiatu był podprefekt.

Po klęsce Napoleona Olkusz trafił do Królestwa Polskiego (zabór rosyjski).

W powiatów utworzono obwody.

Obwód olkuski (3200 km²) składał się z powiatów: olkuskiego, pilickiego i lelowskiego i należał do województwa krakowskiego ze stolicą w Kielcach.

W zaborze rosyjskim województwa przemianowano na gubernie (1837 r.), obwody na powiaty (1842 r.) a powiaty na okręgi administracyjne.

Gubernię krakowską nazwano gubernią kielecką.

W latach 1821 r. – 1864 r. istniała gmina olkusko-siewierska jako jeden region gospodarczy, w skład której wchodziły miejscowości: **Bobrowniki, Bór Biskupi, Bukowno, Błędów, Boguchwałowice, Brudzowice, Brzękowice, Dąbie, Dąbrowa, Grodków, Góra Siewierska, Gołąsza, Grabocin, Gołuchowice, Gołonóg, Kuźnica Sulikowska, Kuźniczka, Krzykawa, Lipa Górna, Łosień, Łazy, Łagisza, Mierzęcice, Maczki, Nowa Wieś, Niemce, Okradzionów, Porąbka, Psary, Przeczyce, Sławków, Sulików, Strzemieszycy Wielkie i Małe, Sączów, Siemonia, Strzyżowice, Sadowie, Tuczna Baba (obecnie Tucznawa), Trzebyczka, Targoszyce, Toporowice, Warężyn, Wojkowice Komorne i Kościelne, Zendek, Zawada i Ząbkowice.**

Na terenie gminy olkusko-siewierskiej funkcjonowała górnicza administracja.

Wydobywano tu węgiel i galman (przerabiano go na cynk) oraz pozyskiwano ołów.

Po upadku powstania styczniowego (lata 1868-70) zaborca odebrał status miasta miejscowościom liczącym poniżej 3 tyś. mieszkańców, posiadającym określony procent mieszkańców żyjących z rolnictwa i dochody poniżej 1500 rubli, a były to: Pilica, Kromotów, Wolbrom, Żarnowiec, Skąta i Sławków.

Olkusz pozostał miastem ze względu na wysokie dochody kasy miejskiej.

W latach 80. XIX w. powiat olkuski posiadał duży obszar (ok. 1105 km²) i składał się z gmin wiejskich: **Bolesław, Cianowice, Jangrot, Kidów, Kroczyce, Kromotów (do 1886 r.), Minoga, Ogrodzieniec, Pilica, Rabsztyn, Sławków, Sułoszowa, Wolbrom, Żarnowiec.**

Do rozwoju powiatu olkuskiego przyczyniły się przedsięwzięcia, które zrealizowano pod koniec XIX w.: powstanie kolei Iwangorodzko-Dąbrowskiej (ze stacjami kolejowymi na ziemi olkuskiej: Strzemieszyce, Sławków, Olkusz i Wolbrom); utworzenie w 1900 r. w Olkuszu Szkoły Rzemieślniczej – jednej z trzech utworzonych wówczas w Królestwie Polskim, która kształciła fachowców potrzebnych do rozwoju rynku pracy.

Powiększony obszar powiatu olkuskiego dotrwał do wybuchu I wojny światowej.

W 1918 r. Powiat Olkuski składał się z dwóch miast: Olkusza i Wolbromia oraz 14 gmin: Bolesław, Sławków, Rabsztyn, Dłużec, Ogrodzieniec, Kidów, Kroczyce, Pilica, Żarnowiec, Jangrot, Skąpa, Minoga, Cianowice i Sułoszowa.

W 1919 r. powiat olkuski stał się częścią województwa kieleckiego.

W 1939 r. od Powiatu Olkuskiego **odłączono wieś Mostek.**

Tuż przed wybuchem II wojny światowej w 1939 r. w skład powiatu olkuskiego (obszar 1364,6 km²) wchodziły dwie gminy miejskie (Olkusz i Wolbrom), jedna osada (Skąpa) i 13 gmin.

Po wojnie powiat olkuski na krótko leżał w województwie kieleckim a potem przyłączono go do województwa krakowskiego.

Na przestrzeni lat odbierano pomniejszano jednak jego obszar: **odebrano Kroczyce i Minogę (1951 r.); m. in. Sieciechowice (1954 r.), gromady Giebło, Ogrodzieniec, Podzamcze i Ryczów (1955 r.); część gmin Wielka Wieś Zielonki i gminę Ogrodzieniec (1956 r.); gromadę Bębło, Biały Kościół, Przybysławice (1958 r.); wieś Lgotę; wieś Wierzbie (1962 r.)**

Natomiast do olkuskiego **przyłączono gromady: Jeżówkę, Wierzchowisko I Porębę Górną; wieś Gołyszyn.**

W 1973 r. Olkusz powiększono o wieś Pomorzany, części wsi Sieniczno, Olewin, Witeradów i Zurada.

W 1970 r. powiat olkuski (1114 km²) był trzecim co do obszaru powiatem województwa krakowskiego.

Posiadał status „wysoko uprzemysłowionego”, ponieważ wydobywano tu i przetwarzano rudę cynku i ołowiu.

Reforma administracyjna z lat 70-tych zlikwidowała powiaty. Powiat Olkuski w 1975 r. przestał istnieć.

W tym też roku Olkusz i gminy: **Bukowno, Klucze, Pilica, Olkusz, Sławków, Wolbrom i Żarnowiec, znalazły się w województwie katowickim a gminy Jerzmanowice, Przegonia, Skąta, Sułoszowa i Trzyciąż pozostały w województwie krakowskim.**

W 1999 r. powiat olkuski stał się częścią województwa małopolskiego i składał się z gmin: **Olkusz, Bolesław, Bukowno, Klucze, Sławków, Trzyciąż i Wolbrom.**

Od powiatu olkuskiego odpadły gminy: Pilica i Żarnowiec (przeszły do powiatu zawierciańskiego) **oraz gminy Sułoszowa, Jerzmanowice-Przegonia i Skąta** (zostały przyłączone do powiatu ziemskiego krakowskiego).

W 2001 r. od powiatu olkuskiego odłączył się Sławków, który przyłączył się do powiatu będzińskiego.

Źródła:

-Olgerd Dziechciarz, Krótko o historii powiatu olkuskiego, Przegląd Olkuski, [online], [dostęp: 23 czerwca 2020], Dostępny w Internecie: <<https://przeglad.olkuski.pl/krotko-o-historii-powiatu-olkuskiego/>>;

-Historia Powiatu Olkuskiego, Starostwo Powiatowe w Olkuszu, [online], [dostęp: 23 czerwca 2020], Dostępny w Internecie: <<http://www.sp.olkusz.pl/turystyka/historia/>>;

-Powiat olkuski, [online], [dostęp: 23 czerwca 2020], Dostępny w Internecie: https://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_olkuski.

Oprac. Iwona Rams